

Recenzja pracy doktorskiej mgr Michała Przygodzkiego

„Przejawy muzyki operowej i stylu operowego w twórczości organowej XIX wieku”

Zleceniodawca opinii

Rada Dyscypliny Artystycznej Uniwersytetu Muzycznego Fryderyka Chopina w Warszawie, pismo z dnia 8.04.2024; zlecenie podjęte na podstawie nowej ustawy z dnia 20 lipca 2018 roku Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2023 r., poz. 742 z późniejszymi zmianami).

Recenzja

Praca doktorska mgr Michała Przygodzkiego składa się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na płycie CD oraz jego opisu. Dzieło artystyczne obejmuje następujące utwory:

1. Johann Christian Rinck – Flöten-Concert für die Orgel op.55
2. Marco Enrico Bossi – Pièce héroïque op.128
3. Richard Wagner – Vorspiel zu „Tristan und Isolde“ WWV 90
4. Vincenzo Antonio Petrali – Fantasia concertante in C
5. Franz Liszt – Fantasie und Fuge über den Choral „Ad nos, ad salutarem undam“
6. August Gottfried Ritter – Sonata a-moll nr 3 op.23

Nagranie CD zostało dokonane w 2021 roku na organach firmy Skrabl Opus 399/2021 w kościele NMP Szkaplerznej w Dąbrowie Tarnowskiej.

Wybór utworów zaproponowany przez Doktoranta stawia przed wykonawcą wysokie wymagania. Bogata i skomplikowana faktura dzieł implikuje wyzwania natury technicznej oraz interpretacyjnej, którym może sprostać tylko świetnie wykształcony, świadomy i wrażliwy artysta. I takim artystą jest bez wątpienia Michał Przygodzki, o czym świadczy nagrane dzieło artystyczne wraz z jego opisem. Wszystkie zaprezentowane w nagraniu utwory brzmią przekonująco. Grę Doktoranta cechują precyzja techniczna, przemyślana i sugestywna artykulacja, wyrazistość muzycznej frazy i dojrzałość w wykorzystaniu środków agogicznych.

Już pierwszy nagrany utwór - Flöten-Concert für die Orgel op.55 Johanna Christiana Rincka, pokazuje profesjonalny warsztat instrumentalny Doktoranta. Optymalne proporcje brzmienia, pięknie prowadzona fraza muzyczna, czytelna artykulacja i dojrzałość agogiczna składają się na ciekawą wyrazowo interpretację dzieła Rincka, w pełni zgodną z ideą formy koncertu instrumentalnego.

Duże wrażenie budzi interpretacja *Pièce héroïque* op.128 Marco Enrico Bossiego - ekspansywna i pełna energii, niezwykle precyzyjna rytmicznie i głęboka w wyrazie, w pełni zgodna z charakterem utworu. Słuchając interpretacji Michała Przygodzkiego zwraca uwagę również doskonale wycucie barwy i wrażliwość kolorystyczna, które pozwalają mu w pełni wykorzystywać możliwości brzmieniowe organów, zarówno poprzez prezentację poszczególnych głosów, różnych ich konfiguracji jak również realizację płynnych zmian dynamicznych.

W utworze Richarda Wagnera *Vorspiel zu „Tristan und Isolde“* WWV 90 słyszymy subtelne głosy fletowe i smyczkowe oraz wysublimowane użycie szafy ekspresyjnej.

W *Fantasia concertante in C* Vincenzo Petrali sztuka rejestracji organowej jest dla wykonawcy okazją do kolorystycznych poszukiwań, które sprawiają mu ewidentną radość. Podziwiać należy doskonale ukształtowane proporcje poszczególnych planów brzmieniowych, odpowiedni wybór głosów językowych w odcinkach solowych, takich jak klawet i obój, wysmakowane zastosowanie głosów labialnych oraz charakterystycznych dla muzyki włoskiej XIX wieku efektów perkusyjnych (bęben, dzwonek, talerz), które realizuje w nagraniu perkusista Mateusz Wróblewski.

Najbardziej wymagającym zadaniem dla Doktoranta było niewątpliwie wykonanie *Fantazji i Fugi „Ad nos, ad salutarem undam”*, dzieła olbrzymich rozmiarów, zróżnicowanego fakturalnie i skomplikowanego technicznie. Występujące w jego przebiegu liczne fragmenty wirtuozowskie wymagają wręcz pianistycznej biegłości, z czym Doktorant poradził sobie wyśmienicie. Nawet pochody równoległych oktaw w bardzo szybkich tempach nie sprawiły artyście większych problemów. Rejestracja utworu dopasowana jest do specyfiki organów i faktury dzieła. We fragmentach forte słyszalna jest czasem niestabilność intonacyjna organów, prawdopodobnie w głosach wysokostopowych lub miksaturach... Interpretacja Doktoranta jest spójna, charakteryzuje się ciekawą narracją, agogiczną swobodą i konsekwentnie ukształtowaną frazą. Niewielkie zastrzeżenia można mieć do wyboru niektórych temp przez Doktoranta, np. odcinek w charakterze *capriccia* od taktu 74 wydaje się być za szybki w kontekście kolejnego fragmentu rozpoczynającego się w takcie 96 i określonego jako *Allegro*. W takcie 120 artysta nie respektuje oznaczenia *tutti tenuti*, co wyraźnie spłyca harmoniczną i melodyczną treść progresywnych przebiegów. Z kolei od taktu 300 liryczna melodia tematu, migrująca między głosami i tworząca przepiękny dialog, grana jest mało śpiewnie, zbyt obiektywnie a czasem wręcz mechanicznie... Interpretacja organisty jest według mnie mało przekonująca, brak w niej zniuansowanej narracji, wyrazu i ekspresji... Części figuracyjne, wirtuozowskie brzmią natomiast doskonale. Rytmiczne fugato rozpoczynające się w takcie 493 imponuje energetycznym „pazurem” i żarliwością a *Vivace molto* od taktu 616 jest błyskotliwe i efektowne, z doskonale dopasowaną, jasną, przenikliwą i wyrazistą rejestracją. Do końca utworu wykonawca utrzymuje napięcie i świetnie realizuje dramaturgię dzieła pokazując mistrzostwo swego warsztatu instrumentalnego. Akordowa część finałowa jest w wyrazie uroczysta i tryumfalna, na co mają wpływ odpowiednia artykulacja, szerokie oddechy i adekwatne tempo.

Ostatnim utworem zarejestrowanym na CD jest *Sonata a-moll nr 3* op.23 Augusta Gottfrieda Rittera. Jej konstrukcja nawiązuje stylistycznie do muzyki operowej poprzez wykorzystanie typowych dla tego gatunku elementów, takich jak uwertura, aria, recytatyw, faktura wokalna i chóralna. Doktorant doskonale realizuje wskazówki rejestracyjne kompozytora wykorzystując w pełni walory poszczególnych głosów organowych, ich różnorodnych kombinacji kolorystycznych, jak również potęgę brzmienia o charakterze symfonicznym. Artysta ukazuje piękno muzyki Rittera poprzez staranne prowadzenie muzycznej frazy, nawiązujące do wzorców wokalnych, z uwzględnieniem dyscypliny oddechowej i niuansów agogicznych.

Opis dzieła artystycznego składa się ze wstępu, trzech rozdziałów, zakończenia oraz bibliografii. W rozdziale pierwszym autor przedstawia genezę stylu operowego, odwołując się do historii gatunku poczynając od twórczości Claudio Monteverdiego poprzez Wolfganga Amadeusza Mozarta, Gioacchino Rossiniego, Gaetano Donizettiego, Vincenzo Belliniego, aż do Giuseppe Verdiego, Giacomo Pucciniego i Richarda Wagnera.

W rozdziale drugim Doktorant analizuje zjawisko przenikania stylu operowego do twórczości organowej XIX wieku, przybliża cechy brzmieniowe organów tego czasu w kontekście ich związków z symfonizmem oraz zdolności imitowania stylu wokalnego. Przedstawia również dyspozycję instrumentu firmy Skrabl, na którym zostało nagrane dzieło artystyczne.

W rozdziale trzecim zostały opisane elementy przenikania stylu operowego do muzyki organowej na przykładzie utworów stanowiących dzieło artystyczne. Metodyka, zastosowana przez Michała Przygodzkiego w opisie poszczególnych dzieł, ma charakter komparatywny, odwołujący się do szerokiego kontekstu historycznego. Doktorant wskazuje konkretne przykłady zaczerpnięte z muzyki operowej, które były inspiracją dla kompozytorów dzieł organowych. Badając przejawy stylu operowego w twórczości organowej autor bierze pod uwagę formę, rozwiązania fakturalne, rytmiczne i agogiczne, wskazuje na cechy konstytuujące idiom operowy i jego wpływ na muzykę instrumentalną.

Ważnym wątkiem badań są zagadnienia registryjne oraz inne, charakterystyczne dla faktury organowej, takie jak m.in. wykorzystanie wielu manualów i klawiatury nożnej, sposoby realizacji akcentów metrycznych i wyrazowych oraz użycie szafy ekspresyjnej. Michał Przygodzki dokładnie analizuje proces interpretacji utworów, wyjaśnia swoje koncepcje registryjne, uzasadnia wybór środków muzycznej kreacji, które wpisują się w jego autorską wizję dzieła. Poszukuje również inspiracji pozamuzycznych – literackich, historycznych i filozoficznych, związanych z twórczością operową. Refleksja badawcza Doktoranta jest dokładna i rzetelna, merytorycznie spójna i logiczna, doskonale oddająca istotę zagadnienia określonego w tytule pracy doktorskiej.

Warto również podkreślić doskonałą stronę edytorską opisu dzieła artystycznego, nienaganny stylistycznie język, wysoką jakość przekazu treści, staranność publikacji zdjęć i przykładów nutowych a także bogatą bibliografię obejmującą 37 pozycji.

Konkluzja:

Michał Przygodzki zrealizował i przedstawił dzieło o wybitnych walorach artystycznych. Wykazał się doskonałym warsztatem instrumentalnym, gruntowną znajomością zagadnień związanych z tematem pracy doktorskiej oraz logiką w formułowaniu wniosków. Koncepcja badawcza, jej zakres i realizacja, świadczą o wysokich kompetencjach merytorycznych Doktoranta i w pełni uzasadniają opinię, że praca doktorska spełnia wymagania art.187 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Pracę doktorską mgr Michała Przygodzkiego przyjmuję.

